

Uitzendmonitor

Lichte groei van de omzet in 2013

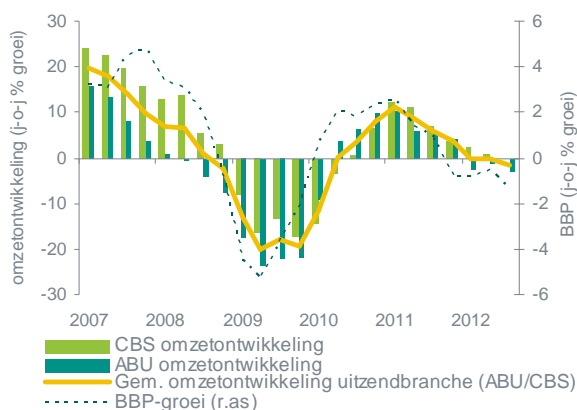
Economisch Bureau
Sector & Commodity Research

Casper Burgering
casper.burgering@nl.abnamro.com

December 2012

- **2012 is een verloren jaar, maar de omzetkrimp blijft beperkt tot 1,5%**
- **Een basis voor een snel herstel voor de uitzendbranche ontbreekt nog, maar ...**
- **... economische groei en omzetgroei in eindsectoren in 2013 geven ook uitzendomzet weer impulsen**

Omzet uitzendbranche krimpt verder in Q3, ...

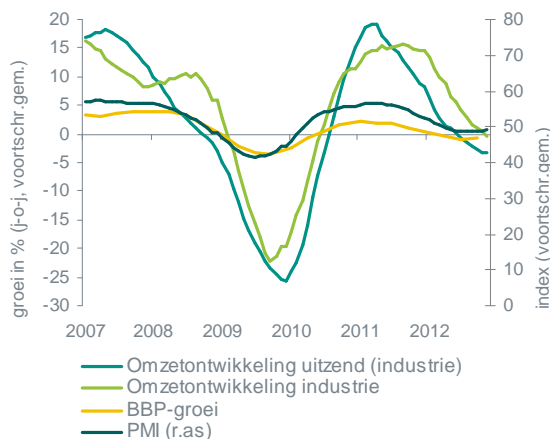
Bron: ABU, CBS, ABN AMRO Sector Research

... want (te)veel indicatoren staan in het rood, ...

	t-1*	p	t*
- BBP-groei (% j-o-j)	-0,5%	○	-1,4%
- Manufacturing PMI NL (index)	48,9	○	48,2
- Saldo (%) sentiment industrie omzet	-10,8%	ñ	1,1%
- Manufacturing PMI Duitsland (index)	46,5	ñ	47,1
- Saldo (%) sentiment uitzendomzet	3,4%	○	-1,6%
- Werkloosheid NL (niveau)	6,2%	○	6,4%
- Groei vacatures NL (% q-o-q)	-7,4%	ñ	-1,0%
- Vacature indicator (%)	-1,03%	○	-1,08%

Bron: CBS, NEVI, Thomson Reuters Datastream

... en de trendmatige groei zwakt af.

Bron: CBS, NEVI

Omzet verder gedaald in het derde kwartaal

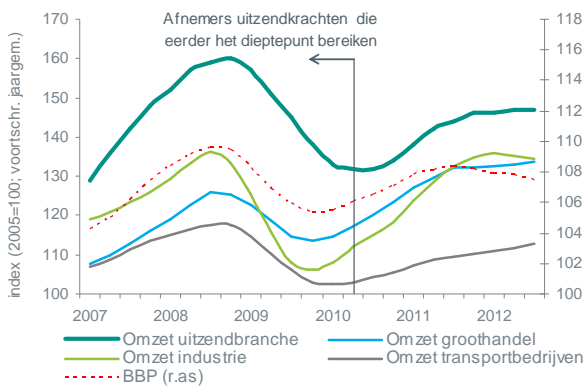
De omzet in de uitzendbranche is in het derde kwartaal volgens cijfers van het CBS licht gedaald met 0,2% jaar-op-jaar. Dit wijkt sterk af van de cijfers van de ABU, hoewel de negatieve trend overeen komt. De ABU komt in het derde kwartaal uit op een daling in omzet van gemiddeld 3%. Per saldo is de omzet voor de uitzendbranche gedaald met 1,6% jaar-op-jaar (d.i. het rekenkundige gemiddelde van CBS en ABU cijfer over het derde kwartaal). Sinds het voorjaar van 2012 staat de omzet in de uitzendbranche in alle sectoren onder druk, waarbij de industrie en de technische sector de grootste negatieve impact hebben op de omzet van uitzendbedrijven. Positieve uitzondering is de administratieve sector; die laat zo nu en dan nog een klein plusje zien. De medische sector vormt echter weer een punt van zorg. In de medische sector zijn de omstandigheden voor uitzendbedrijven al sinds het voorjaar van 2008 ongunstig. Terwijl vrijwel alle indicatoren een positief signaal afgeven voor deze sector (toenemende werkgelegenheid, vergrijzing van personeel en toenemende vraag naar zorg, ondermeer door de vergrijzing), vormt een administratieve regel de grootste blokkade voor omzetgroei. Zorginstellingen kunnen de BTW (die moet worden afgedragen bij inhuur van uitzendkrachten) niet verrekenen. Voor ZZP'ers is deze regel niet van toepassing en dit maakt inhuur van zelfstandigen goedkoper voor de zorgsector. Voorlopig zullen marktwerking en bezuinigingen de zorgsector parten blijven spelen. In dit geval worden zorginstellingen automatisch gedwongen om kostenbewuste keuzes te maken en goedkope inhuur van personeel past in dit scenario. Voor het vierde kwartaal van 2012 heeft ABN AMRO geen hoopvolle verwachtingen en gaat ervan uit dat de omzet onder druk zal blijven staan. De ABU cijfers nemen hierop alvast een voorschot op, met alweer twee periodes van omzetkrimp. Tot dusver vertoont de omzet een krimp van 3,5% j-o-j voor het vierde kwartaal.

Uitgangspositie indicatoren voor korte termijn ongunstig

Een basis voor een snel herstel voor de uitzendbranche ontbreekt op dit moment helaas nog. De macro-economische situatie voor Nederland is uitdagend en blijft onzeker. En daarmee kunnen we de komende 3-6 maanden niet uitzien naar significante omzetverbeteringen voor de uitzendbranche. Dit beeld zien we ook terug in de stand en ontwikkeling van de meeste indicatoren die voor de uitzendbranche van belang zijn. De economie in Nederland is in het derde kwartaal sterker gekrompen en ABN AMRO heeft zijn verwachting voor 2012 naar beneden aangepast tot een krimp van 0,7%. Het sentiment in de industriële sectoren (de belangrijkste afnemer van uitzendkrachten) is iets verbeterd, maar het oordeel in belangrijke eindmarkten van de industrie geeft juist weer een ander beeld. De exportgevoeligheid van industriële sectoren zoals de machine- en chemische industrie is hoog en de Duitse industrie is een belangrijke afnemer van deze producten. Helaas blijft de PMI in Duitsland achter en

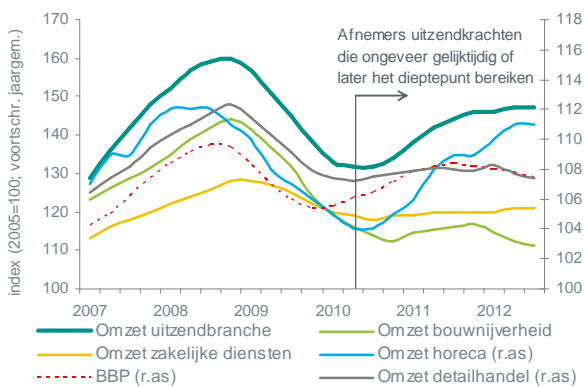
* = t is de meest recente periode; t-1 is de voorgaande periode

Vroegcyclische afnemers uitzendkrachten

Bron: CBS, ABN AMRO Sector Research

Laatcyclische afnemers uitzendkrachten

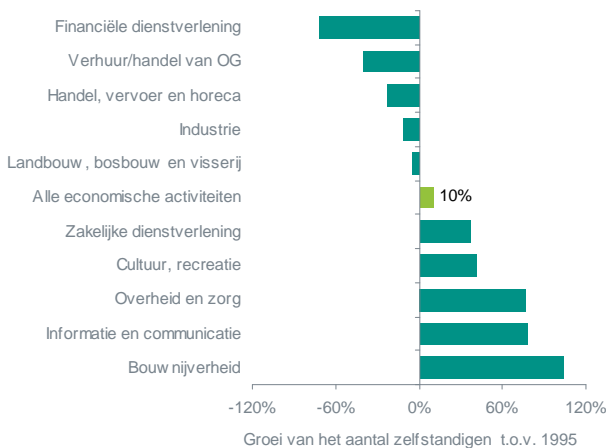
Bron: CBS, ABN AMRO Sector Research

Prognoses ABN AMRO

	2010	2011	2012v	2013v
- Omzet groei uitzenden (j-o-j)	-2,7%	8,6%	-1,5%	1,5%
- Omzetgroei industrie (j-o-j)	11,3%	14,1%	-0,5%	3,0%
- BBP groei (j-o-j)	1,6%	1,0%	-0,7%	0,2%
- Werkloosheid (niveau)	5,4%	5,4%	6,4%	7,1%

Bron: CBS, ABN AMRO Sector & Macro Research

Groei van het aantal zelfstandigen sinds 1995

Bron: CBS

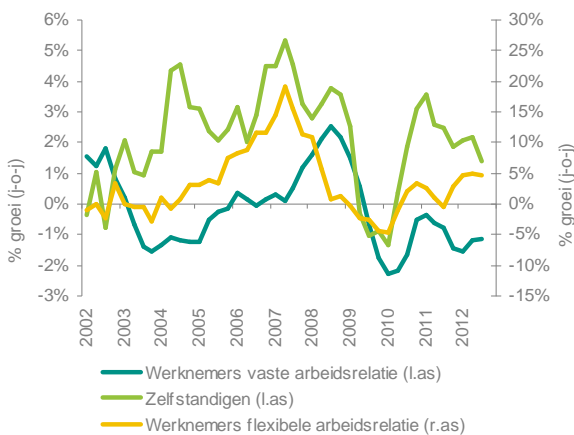
1 = %-aandeel in het aantal uitzendkrachten

staat alweer 2 maanden ruim onder de neutrale grens van 50 punten. Daarmee is het oordeel van Duitse industriële ondernemers over het ondernemersklimaat nog steeds negatief. Dit staat echter weer haaks op de Duitse IFO index, die het ondernemersklimaat voor de industrie en de handel in kaart brengt. Deze index nam in november onverwacht toe. Kennelijk zijn de handelaren iets optimistischer geworden. De onzekerheid van deze indicatoren heeft ook zijn weerslag op het sentiment bij uitzenders, met als resultaat dat in november per saldo meer ondernemers negatief zijn gestemd over de omzet voor het komende kwartaal. Maar dit negatieve oordeel wordt ook gevoed door een verdere toename van het aandeel werklozen en een krimp in het aantal vacatures gedurende november. De trendmatige ontwikkeling van grootheden zoals economische groei (BBP) en de inkoopmanagersindex (PMI) geeft in eerste instantie op korte termijn geen significante verbetering weer en dus geen aanleiding tot meer hoopvolle verwachtingen. Dit blijkt ook wel uit de ontwikkeling (op basis van voortschrijdende gemiddelden) van de omzet in de industrie en de omzet die de uitzendbranche genereert uit deze sector. Beide zijn gedurende het eerste half jaar in de min geschoten. De verwachting is dat gedurende de tweede helft van 2013 herstel in economische groei zal optreden.

Uitzendbranche sterk afhankelijk van paar grote afnemers

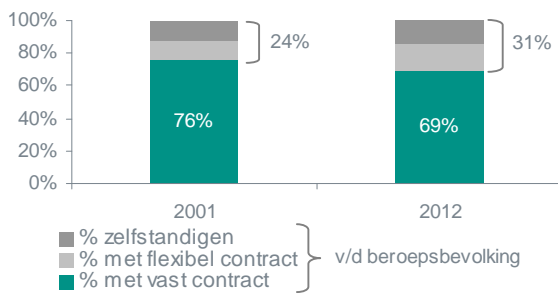
Onze omzetgroei prognose voor 2013 is met 1,5%-punt naar beneden bijgesteld, als gevolg van een lagere BBP groeiverwachtingen voor 2013 van ABN AMRO. Ondanks dat de economie nu aan het sputteren is, zal gedurende het eerste half jaar van 2013 de mondiale economie en daarmee de wereldhandel weer aantrekken. En omdat Nederland een zeer open economie heeft, zal de opleving van de mondiale economie, met enige vertraging de Nederlandse economie in zijn kielzog meenemen. De werkloosheid zal echter verder toenemen tot een niveau van 7,1% van de beroepsbevolking en het aantal vacatures krimpt (zie hiervoor ook de publicatie 'Nederlandse Economie in Zicht' van december). Tot en met eind 2013 groeit de werkloosheid weliswaar, maar het tempo van deze groei zal per kwartaal afnemen onder invloed van de dynamiek in de beroepsbevolking. De krimp in het aantal vacatures neemt eveneens geleidelijk af. Het verband tussen genoemde grootheden (BBP-groei, uitzendomzet, werkloosheids-groei en vacaturegroei) is aanzienlijk en met het gematigd aantrekken van het BBP gedurende 2013 is de uitzendomzet ook in staat om te herstellen. Daarbij hebben sectorontwikkelingen en omzetgroei verwachtingen bij afnemers van uitzendkrachten ook een grote impact op de resultaten van uitzendbedrijven. Ongeveer 80% van het aantal uitzendkrachten is werkzaam in marktsectoren. De belangrijkste hiervan zijn achtereenvolgens¹: industrie (19%), zakelijke dienstverlening (15%), handel (detail- en groothandel, 8%), bouw (8%), vervoer (7%), financiële diensten (5%) en horeca (3%). De overige 20% van de uitzendkrachten heeft een baan binnen de publieke sector (overheid, zorg, onderwijs; circa 15%) of is onbekend. Binnen de marktsectoren kan een onderscheid worden aangebracht in vroeg- en laatcyclische sectoren. In zowel de vroegcyclische sectoren (industrie, transport en groothandel) als in de laatcyclische sectoren (zakelijke diensten, bouw, horeca en detailhandel) is circa 30% van de uitzendkrachten geplaatst. Het goede nieuws is dat in alle vroegcyclische sectoren de omzetverwachtingen voor 2013 positief zijn. Verreweg de belangrijkste sector (industrie) zal in 2013 in omzet groeien met 3% j-o-j. Ook de omzet in de transportsector en de groothandel zal toenemen in 2013. Bij de meeste laatcyclische sectoren ligt echter nog een omzetkrimp in het verschiet voor heel 2013, waarbij de zakelijke dienstverlening een uitzondering vormt een gematigde groei van circa 1%. Met deze prognoses als uitgangspunt, gaan wij uit van een omzetgroei van 1,5% voor de uitzendbranche in 2013. Ondanks dat dit een positief groeicijfer is, valt de groei in historisch perspectief nog tegen.

Flexcontracten nemen toe, ten koste van vast

Bron: CBS

Arbeidsmarkt veranderd van samenstelling

Bron: CBS

Aantal zelfstandigen bij belangrijke afnemers gedaald

Sinds 1995 is het aantal zelfstandigen toegenomen met ruim 10%. Per sector zijn echter duidelijke verschillen waarneembaar. In de voor de uitzendbranche relevante sectoren (waaronder industrie, vervoer en groothandel) is het aantal zelfstandigen gedaald sinds 1995. In alle sectoren waar het aantal zelfstandigen is afgenomen sinds 1995, worden op dit moment door de uitzendbranche de meeste uitzendkrachten geplaatst (aandeel van 55%). In de sectoren waar het aantal zelfstandigen is toegenomen (bouw, dienstensector en overheid), plaatst de uitzendbranche circa 40% van zijn uitzendkrachten. De opvatting dat de hele uitzendbranche wordt bedreigd door de opkomst van het aantal zelfstandigen geldt dus slechts in een aantal branches. Wel valt op dat sinds de crisis van 2008 in bijna alle genoemde sectoren het aantal zelfstandigen weer stijgt. Maar dit vatten wij meer op als een conjuncturele consequentie dan een structurele beweging. Deze reactie vond namelijk ook plaats bij de economische neergang in 2003-2004. Ook na 2003-2004 kunnen we constateren dat het aantal vaste contracten daalde en dat het aantal flexcontracten toenam. Na de periode van neergang en herwinning van vertrouwen in de economie neemt het aantal vaste contracten weer toe (waaronder uitzendkrachten die in vaste dienst worden genomen) en neemt de groei in het aantal flexcontracten en zelfstandigen af. Maar ondanks deze conjuncturele bewegingen op de arbeidsmarkt, kan niet ontkend worden dat de flexibilisering van de arbeidsmarkt ondertussen rustig verder gaat. Het tempo blijft echter traag. In 2001 had nog ruim driekwart van de beroepsbevolking een vast contract. In ruim 10 jaar tijd is dit percentage afgenomen tot onder de 70%. In dit proces is het aantal flexibele contracten (uitzendcontracten, oproepkrachten, e.d.) sterker toegenomen dan het aantal zelfstandigen. Ondanks de traagheid van de flexibilisering van de arbeidsmarkt, gaat ABN AMRO ervan uit dat het proces voorlopig niet zal ophouden. Nieuwe generaties hebben in veel mindere mate behoefte aan een vaste arbeidsrelatie en op den duur zullen bedrijven meer baat hebben bij inhuur van externen ten behoeve van flexibiliteit. Het idee is dat langdurige contracten langzaam maar zeker uit de gratie raken en bedrijven op continue basis zullen werken aan een flexibel personeelsbestand.

Dit is een publicatie van:

ABN AMRO Economisch Bureau | Sector & Commodity Research

Casper Burgering (Senior sector econoom)

tel: +31 20 383 26 93

casper.burgering@nl.abnamro.com

Volg ons op Twitter: en zoek onder de term 'sectoreconomen'

Blijf altijd op de hoogte van onze visie op de economie en sectoren en download nu de **Market Insights app** via www.abnamro.nl/marketinsights of direct in de App Store.

Lees meer van het Economisch Bureau op: www.abnamro.nl/economischbureau

Commercieel contact | Sector Advisory

Han Mesters (Sector Banker)

tel: +31 20 343 32 19

han.mesters@nl.abnamro.com

Disclaimer

De in deze publicatie neergelegde opvattingen zijn gebaseerd op door ABN AMRO betrouwbaar geachte gegevens en informatie, die op zorgvuldige wijze in onze analyses en prognoses zijn verwerkt. Noch ABN AMRO, noch functionarissen van de bank kunnen aansprakelijk worden gesteld voor in deze publicatie eventueel aanwezige onjuistheden. De weergegeven opvattingen en prognoses houden niet meer in dan onze eigen visie en kunnen zonder nadere aankondiging worden gewijzigd.

Teksten zijn afgesloten op 11 december 2012.

© ABN AMRO, december 2012

Deze publicatie is alleen bedoeld voor eigen gebruik. Het gebruik van tekstdelen en/of cijfers is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Verveelvoudiging en/of openbaarmaking van deze publicatie is niet toegestaan, behalve indien hiervoor schriftelijk toestemming is gekregen van ABN AMRO.